

Apequteqaat aallaavigalugu Kalaallit Nunaat suli mingunnerusq Inatsisartuni oqallisissiatut siunnersuutigineqarpoq.

(Inatsisartuni ilaasortaq Anders Olsen, Siumut)

Akissuteqaat

(Pinngortitamut, Avatangiisinut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoq)

Siullermeerneqarnera

Nukissiuutit ataavartut ullumikkut inersuarmini maani oqallinnitsinni eqqartorneqarmata nuannaarutigisorujussuua. Naalakkersuisut sinnerlugit Anders Olsen qulequttamik saqqummiussineranut qutsavigaara. Neriuppugut siunnersuutinik pitsaasunik atorsinnaasunillu saqqummiussisoqarumaartoq, aammalu pitsaasunik pilersitsiviusumillu, nukissiuutinik ineriartortitsinermut iluaqutaasinnaasunik oqallikkumaarluta.

Nukissiorneq inuiaqatigiit ilutsinni inuunermut tunngaviuvoq. Nukissiuutit ataavartut atorlugit siunissami immitsinnut pilersornerunissamut periarfissaqarpugut. Nukissiuutinilu atorlugit allannguinnisaq eqqarsaatigilluagaassaaq, aammalu aningaasaqarnermut patajaatsumik pissaaq, tassanilu inuussutissarsiutinik ineriartortitsinissamut periarfissavut akigissanngilagut.

Nukissiuutinik ataavartunik atuineq suliassaqarfivoq tulluusimaarutigisinnaavarput. Naalakkersuisut nikerartut 1990ikkulli aallartinneranni nukissiuutinut ataavartunut annertuunik aningaasaliisarsimapput. Tamanna aningaasaqarnitsinnut immitsinnullu pilersorsinnaanitsinnut iluaqutaasimavoq. Ukiuni kingullerni 15-ini suliassaqarfimmi siunnerfiit pillugit politikikkut annertuumik isumaqatigiittarnerit ullumikkut oqallinnitsinnut siunissamilu aaqqiinnissatsinnut isumalluarnarput.

Ullumikkut killiffitsinni innaallagissamik kissamillu pilersuinerup, Nukissiorfinnit atuisunut pilersuutigineqartartup 70% -iata missaa nukissiuutit ataavartut atorlugit tunisassiaavoq. Kisiannili nukissiap, inuiaqatigiinni atukkatta pingjorarterutaannaa Nukissiorfinnit pilersuutigineqartarpoq. Kiassaait uuliatortut amerlasuut, inissianik najukkatsinnik kiassanermut atukkavut, assersuutigalugu ataatsimut ikummatissamik, Nukissiorfiit innaallagissamik kissamillu tunisassiornermut atortagaanit annertunerusumik atuisarput. Tassalu pilersuinita annertunerpaartaa ikummatissanik nunap iluaneersunik, soorlu uuliamik benziinamillu atuiffigisarpaput. Nukissiaq kiassarnermut, innaallagissamut, suliffissuarnut, umiarsuarnut, timmisartunut, biilinut allarpassuarnullu atortarpaput.

Taamaattumik siunissaq qaninnerusq eqqarsaatigalugu uulia benziinalu pinngitsoorsinnaanngilagut. Kisiannili eqqussuineq killilersimaarsinnaavarput killilersimaartariaqarlugulu, aammalu aningaasaqarneq patajaannerusq, nunani tamalaani akit nikerarnerinit pituttugaannginnerusq pilersittariaqarpaput.

Nukissamik pilersuineq pillugu Inatsisartut peqqussutaanni 1997-imeersumi nukissiuutit ataavartut nukimmillu sipaagaqarnissaq pingaartinneqarput. Inuiaqatigiit nukissiuutinik ataavartunik atuinerannik annertusititsinissamut politikikkut annertuumik tapersersuineq ingerlaannassasoq, aammalu Kalaallit Nunaanni nukimmik pilersuineq nutaaliaanerusoq minguitsorlu, tamatumalu peqatigisaanik aningaasaqarnikkut pitsaanerusoq pilersinniarlugu nukissiuutinik sipaagaqarnissamut iliutsit ingerlaannassasut Naalakkersuisunit neriuutigineqarpoq.

Erngup nukinga nukissiuutitta pingaarnersaraat. Erngup nukinganik innaallagissiorfivut tallimaasut ullumikkut illoqarfinnut arfinilinnut innaallagissamik kissamillu pilersuisuupput. Qaqortup Narsallu eqqaanni Qorlortorsuarimi Erngup Nukinganik Innaallagissiorfiup allineqarnissaata 2016-imi aallartinnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Misissuinerit ingerlasut apequtaallutik Tasiilami Erngup Nukinganik Innaallagissiorfik 2017-imi aallartinneqareersinnaavoq. Tamatuma saniatigut Qassiarsummi, Arsummi, Qeqertarsuatsiaani, Ittoqqortoormiini aamma Atammimi erngup nukinganik annikinnerusumik atuinissamut periarfissat misissuiffigineqarneri ingerlappavut.

Aamma nukissiuutit ataavartut allat, erngup nukinganit allaanerusut qanoq iliorluta atorluarsinnaanerigut paasissallugu Naalakkersuisut pingaartippaat.

Eqqakkanik ikuallaaneq nukissiuutini ataavartuni pingaartinneqartut ilagaat. Sumiiffinni eqqakkanik ikuallaavinnit ungasianiit kiassarnermut aqquersuutitut attaviliiffiusuni uuliamik akisuumik pisinnikkaluarluta kissamik pilersuisinnaavugut. Taamaattumik avatangiisit inuiaqatigiillu aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugit illoqarfitsinni eqqakkanik ikuallaavinniit kissap sinneranik atuinerup ullumikkornit pitsaanerulernissaa pisariaqartinneqarpoq.

Seqineq anorilu Kalaallit Nunaanni nukissiuutini ataavartuni atorneqarsinnaasut ilagaat. Nunarsuatsinni teknologit, seqernup qinngornerinik anorimillu innaallagissiuutaasinnaasut akii appariartorput. Sumiiffinni arlalinni teknologit taakku teknologinut, ikummatissanik nunap iluaneersunik atuiffiusunut nalinginnaasunut unammillilereerput. Nunat soorlu Kina aamma USA teknologinut nutaanut taamaattunut annertuumik aningaasaliisartut takusarpavut. Taamaattumik suliasaqarfimmi tassani ineriartorneq sukkasuumik ingerlavoq.

Kalaallit Nunaanni seqernup qinngornerinik innaallagissiuutit piginnittumut iluanaarutaalluarsinnaapput. Allaammi atorsinnaasamit annertunerusumik innaallagissiorsimagaanni akilerneqartarnermut aqqissuussinermik atuutsitsisoqalersimavoq. Tamannali pissappat innaallagissiuut illoqarfimmi nunaqarfimmiluunniit erngup nukinganik innaallagissiorfeqannginnissaq piumasarineqarpoq.

Nukissiuutinik ataavartunik tunisassiorneq allaavoq. Aamma taassuma atorneqarnissaa allaavoq.

Nukissiuutinik ataavartunik tunisassiarineqartunik pitsaanerpaamik atuisinnaanissarput, taamaalillunilu aningaasaliissuterpasuit erngup nukinganik innaallagissiorfinnut atorneqareersut inuiaqatigiinnit annertunerpaamik iluaqutigineqarsinnaanissaat Naalakkersuisut sulissutigaa. Ilaatigut taakku atorneqartarneri innuttaasunut suliffeqarfinnullu ajornannginnerusariaqarpoq, ilaatigullu akit akitsuutillu naapertuuttumik ilusilerneqarnerisigut atuinissamut kaammattortariaqarput.

Aamma inissianik kiassaanermi sipaarfiusinnaasunut Kalaallit Nunaanni Illuliornermut Malittarisassat apequtaapput. Illut oqorsarneqarnissaasa silaannarissarneqarnissaasalu annertussusissaannut piumasqaatit nukissiuutinut annertuumik sipaagaqarnermik kinguneqarsinnaasariaqarput, taamaalillunilu uuliamik eqqunneqartumik pisariaqartitsineq annikillisinneqarluni. Ineqarnermut, Sanaartornermut Attaveqatigiinnermullu Naalakkersuisoqarfiup maannarpiaq illuliornermut malittarisassat nutaat suliarai, taakkulu 2016-imi atuutilernissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Aamma biilit bussillu innaallagiamoortut atuneq benziniit dieseliniillu nukissiuutitut ataavartunut nuutissinnaavaat. Taamaattumik illoqarfinni erngup nukinganik innaallagissiorfeqarfiusuni aqqusinerni qamutit assakaasullit innaallagiamoortut, biilinit innaallagiamoortunit aammalu innaallagissamik ikummatissamillu kattussiviusunit, ullumikkut Nuummi aqqusinerni angalaartunit amerlanerulernissaat kissaatigaara. Biilinit innaallagiamoortunik, illoqarfinni erngup nukinganik innaallagissiorfeqartumi inssiarsuarniluunniit najugaqaraluaanni immiinissamat periarfissat pitsaanerulernissaat Naalackersuisut sulissutigaat.

Oqallinnerni nukissiuutitut atuinermi sipaagaqarnissamat suliniutit akuttunngitsumik puigorneqartarput, naak tunisassiornermi kilowatttime-mik sipaagaqarnissaq amerlanertigut akikinnerusaluartoq. Amerlanertigut atortut nukimmik annikitsumik atuisut nutaat ikkussuunneqarnerinut, aammalu suliniutitut allanik, nukimmik atuinermik pitsaanerulersitsisunik atuilernermut sulisut sanasutut suliaqartut pisariaqartinneqartarput. Taamaattumik nukissiuutitut sipaarfiusut pitsaanerpaat naatsorsuutit inernerinik pitsaanerulersitsisinnaapput, aammalu inuiaqatigiinni suliffissanik nutaanik pilersitseqataasinnaallutik.

Teknologiip ineriartornerani siunissami nukimmik annertuumik annaasaqarani toqqortaqsinnaanissaq ajornarunnaartussaavoq, aningaasaqarnerlu eqqarsaatigalugu illersorneqarsinnaalersussaalluni. Tamanna siunissami Kalaallit Nunaannut soqutinaateqalertussaavoq, ukiup ingerlanerani nukimmik atuinermut allanngortarmat. Aamma siunissami sumiiffiit ilaanni nukissiuutitut ataavartunik pilersitsisoqartillugu innaallagissamik pilersuinermi illoqarfiit nunaqarfiillu akornanni attaviliisarneq atorneqalersinnaavoq. Tamatuma peqatigisaanik Kalaallit Nunaat nunani allani tunisassiorlutit teknologiinik nutaanik misileraavittut pilerinartunngorsarneqartariaqarpoq.

Naalackersuisut nukissiuuteqarnermut pilersaarusiorlutik ingerlapput. Tamatumani ukiuni tulluuttuni nukissiuuteqarnerup ineriartortinneqarnissaanut aningaasaliisarnissamullu anguniagassanik pingaarnernik aalajangersaanissaq siunertarineqarpoq. Immikkoortumut pilersaarummi nukissiuutitut ataavartunik nukissiuutinillu atuinermik pitsanngorsaanermi, taamaalillutalu Kalaallit Nunaata minguinnersup anguneqarnissaanut siuarsaanermi suut kissaatiginerlutigit nassuiaasiornissaq pingaaruteqartussaavoq.

Inatsisartunit oqaaseqarfigisassatut siunnersuut saqqummiunneqartoq Naalackersuisut isumalluarnartutut isigaat. Naalackersuisut avatangiisinik, aningaasaqarnermik sulinerminnilu aaqqiissutissanik ataavartunik eqqarsaateqarnissamat kajumissaarneqarnerat, aammalu suliassaqarfimmut takorluukkanik 2016-imi ukiakkut ataatsimiinnermi saqqummiussinissamik kajumissaarneqarnerat eqqarsaatigalugu. Siunnersuut Naalackersuisut suliaannut ingerlareersunut tulluuppoq.

Oqallilluartoqarnissaa qilanaaraara. Suliniutissanut nutaanut, nuna tamakkerlugu iluaqutaasinnaasunut isumassarsianik isummersuutinillu tigusaqarusuppugut.